

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

Štev. 9 (No. 9).

Chicago, September, 1907

Leto II. (Vol. II.)

Našim cen. naročnikom in sodrugom na znanje.

Sodr. Frank Petrič, kateri je bil na agitatoričnem potu za "Proletarca", se je radi posebnih zadržkov vrnil domov.

To leto nam zdaj ni mogoče dobiti pripravnega človeka za ta posel, vsled tega apeliramo na vse cen. sodruga, naročnike in zavedne delavce, da sami pošljejo zaostalo naročnino in med seboj agitirajo za nove naročnike.

Vsa tozadevna poročila daje upravništvo in uredništvo lista, 683 Loomis st., Chicago, Ill.

HAYWOOD PROST!

V zadnji številki "Proletarca" sem povedal, da upamo, da bomo sredi avgusta t. l., pozdravili Haywooda kot svobodnega moža, ker smo prepričani, da je po nedolžnem zaprt in obtožen. Upanje se je spopolnilo.

Porotniki so soglasno priznali sodr. Haywooda nedolžnim. To pove mnogo, če pomislimo, da so bili porotniki sami kmetje, ki nimajo pojma o boju med delom in kapitalom in da so leto dni vsi časniki v Boise, Idaho, slikali Haywooda kot najbolj krvoločnega morileca in dinamitarda, ki stremi le za tem, da bi pomoril vse, kar se protivi "Zapadni zvezni rudarjev".

Kapitalistični zarotniki, pinkertenci, gubernator Gooding in druga malovredna svojata so delali račun brez zavednih delavcev ameriških in brez zdrave kmečke pameti. In ker so se zanesli le na svoja hudodelska sredstva in mahinacije, ne vpoštevajoč naraščajočo zavednost delavcev in nepokvarjeno kmečko pamet, so podlegli; delavci in resnica so pa zmagali sijajno.

Ko je dne 28. julija poročal brzojav širom Amerike, da so porotniki spoznali sodr. Haywooda nedolžnim, so starim delavskim veteranom zalile solze oči, ki so videli strahopeten justičen umor leta 1887 v Chicagu na sodr. Spiessu, Parsonu in drugih. Niso hoteli verjeti, dokler niso z lastnimi očmi čitali brzojavko, oznanjujočo svobodo za sodr. Haywooda.

Chikaški delavci, združeni v "Obrambni zvezi" Moyer, Hay-

wood, Pettibone, so takoj brzojavnim potom pozvali sodr. Haywooda v Chicagu na javen shod, ker vidijo v sodr. Haywoodu nepodkupljivega ameriškega delavskega voditelja, obenem pa v njegovi oprostitvi zmago organiziranih delavcev nad kapitalističnimi zarotniki.

Dne 11. avg. t. l. ob sedmi uri zjutraj se je pripeljal sodrug in rudar Haywood v Chicagu, da se odzove vabilu, katerega so mu doposlali chikaški delavci.

Na železniškem peronu ga je pričakovalo kakih 400 oseb, bili so delavci in delavke raznih obrtnih strok in narodnosti. Med pričakujočimi je bilo tudi 5 Slovencev.

Komaj je stopil Haywood na peron, pozdravili so ga burni slavakliči v raznih jezikih; mlajši sodrugi in delavci so ga pa hoteli dvigniti na rame, da bi ga nesli po stopnjicah navzgor. Ali ta namen je Haywood ubranil s tem, da se je uprl s svojo orjaško močjo.

S koločvora se je odpeljal Haywood v hotel "Briggs", kjer so ga posetile deputacije raznih organizacij.

Za populudne je bil napovedan javen shod v Luna parku. Že pred tretjo uro populudne je bilo kakih 40 tisoč ljudi v parku. Nekoliko minut po treh je godba zaigrala marželjezo, tedaj je pa ustopil Haywood, katerega je spremljala "socialistična mladeniška zveza". Ljudska množica mu je prirejala burne ovacije. Komaj se je preril do govorniškega odra, kajti vsaki delavec mu je hotel seči v roke in tako izraziti svoje veselje, da se je kapitalistom ponesrečil nameravani justični umor v Boise, Idaho.

Shod je odprl sodr. Gustav Fraenckel, ki je dal besedo sodr. Noekelsu, tajniku "Chikaške delavske zveze".

Noekels je v imenu organiziranih chikaških delavcev čestital Haywoodu, da je bil spoznan nedolžnim. Za njim je nastopil Haywood. Trajalo je nekoliko minut, predno so polegli slavakliči in je pričel govoriti Haywood.

Njegov govor se glasi približno tako-le:

"Gospodje in dame, člani "Moyer, Haywood, Pettibone konference", sodrugi, bratje in delavci. Veselim srcem Vam izrekam da-

nes zahvalo v imenu vseh delavcev na Zapadu. Podpora, katero sem prejel od Vas in drugih tekom mojega procesa, je završila, da bivam danes med Vami. Edino je, kar me žalosti, da ne vidim danes stati ob moji strani Moyerja in Pettibona. Dovolite mi, da še enkrat povdarim, da se imam vobče zahvaliti delavcem Zdr. drž., posebno pa chikaškim, da stojim danes živ pred Vami. Še sanjalo se ni nikdar državnim uradnikom, ne lastnikom rudnikov, da bi mi kedaj imeli pravično sodbo. Njih načrt, ko so nas odpeljali iz Colorado v Idaho, je bil: nas pod vsakim pogojem obesiti. Pa ne morda radi tega, da bi nas videli umreti, ampak da bi zastrašili delavce, da bi potem za nje delali kot sužnji. Ako bi nas ne bi bili podpirali Vi in drugi, nikdar bi se ne bilo z nami postopalo pošteno tekom procesa. Vi se morda še spominjate, kako so nas s silo odgnali iz Colbrade in da se nam je zabranil "habeas corpus" — navadna pravica vsakega ameriškega državljana.

Nihče ne more dvomiti, da se je idaški gubernator Gooding le radi tega nekaj dni preje razgovarjal z višjimi sodniki, da so odklonili pravico — "habeas corpus". Vi veste, da smo uložili priziv tudi na najvišje zvezno sodišče. Tudi ta rezultat je Vam znan. Ali Vi tudi veste, da se je predsednik Roosevelt izrazil o nas, ne da bi ga bil kdo vprašal za njegovo mnenje."

Sedaj je nastal hrup in marsikatera pikra beseda se je čula proti predsedniku. Ko se je poleg vihar, je Haywood nadaljeval:

"Vi veste, da nas je dne 14. oktobra t. l. imenoval neželjene državljanje. Ali se je vsled predsednikovega izraza, lahko skovaló javno mnenje proti nam. Nikdar preje niso delavci v deželi stali taki sovražni koaliciji nas, oti. Proti niso bili le vsi kapitalisti, ampak tudi dve državni vladi in zvezna vlada. Tako kakor danes pred Vami stojim, predstavljam to, kakor pomeni sloga med delavci. Ker so nam delavci pomagali, radi tega smo zrušili tudi kapitalistično zaroto v mojem slučaju. Radi tega se imenujem tudi tipifikacija združenih delavcev, ker se je v mojem slučaju pokazalo, česar zmorejo združeni delavci. Tipifikacija v tem smislu

pomeni, da morajo delavci v razrednem boju stati rama ob rami. Kakor se kapitalisti in trgovci združujejo sebi v dobro, tako se moramo tudi mi organizirati. Mi imamo za rešiti problem, katerega pa nemoremo rešiti, dokler vsi delavci — možki ali ženske — ne delamo složno. Vi unijski delavci tudi ne smete sklepati nikakršnih pogodb z delodajalci. Individualno ste nič ali nekaj. Dosežete le takrat nekaj, če ste člani velike organizacije."

Potem je Haywood govoril o zgodovini "Zapadne zveze rudarjev. Povedal je, da se je rodila v isti celici dne 15. maja 1903, v kateri je bil on zaprt.

Rekel je, da tekom časa, ko je bil v ječi, nikdar ni smatral sebe za mučenika, da je trdo zaupal, da zadobi prostost, ker je vedel, da ga čuvajo milijoni oči.

Koncem svojega govora se je Haywood toplo zahvalil vsem ženskam, za njih požrtvovalni trud.

Za Haywoodom so govorili še drugi govorniki, med njimi tudi sodr. Mills iz Seattle, Wash.

Ko je Haywood končal s svojim govorom, je na stotine ljudi drlo k njemu. Ženske in otroci s solzami v očeh ga hoteli objeti, drugi so mu stiskali roke. Taki situaciji pa tudi orjaški Haywood ni bil kos.

Zmučen je sedel na stol. Ali sprejemni odbor spoznavši situvacijo, mu je naglo napravil pot in ga odpeljal k sodrugu Frank Schrecku na 51. in Halsted ulici, da se odpočije.

Med drugimi govorniki omenjamo še sodr. Millsa iz Seattle, Wash., ki je med drugim, ko je zagledal vdovo sodr. Parsona, dejal tole: "Ako bi bili delavci pred dvajsetimi leti tako zavedni, kakor so dandanes, tedaj bi ne obesili soproga te žene, kakor tudi ne drugih mučnikov za delavsko stvar. Obravnava Haywood je dokazala, česar zmorejo delavci, če so složni, ako se združijo v skupni obrambi."

Socijalizem je nov štadij (doba) v kulturnem razvoju človeške družbe. Pojavil se je in prišel bo in ni je sile, ki bi ga ustavila.

Klerikalizem se nagiblje proti večeru. Preživel je svojo dobo in propadel bo in ni je sile, ki bi ga obdržala.

Piše N. J. Sabalich.

(Nastavak.)

Udružba. — Svakotarska poglavarstva, i druge pokrajске vlade, morale bi pomagat radnička udruženja, koja rade za sebe, pridružujući sebi onaj profit, što bi otišlo u žepove razni poduzetnika i kapitalista.

Zato bi pokrajiske vlade morale njihove radnje dati ovakvim društvima a ne konfaktorima. Za isti dobitak da se pribave razni strojevi, ustroje, razna skladišta, koja bi odgovarala radničkim interesima.

Socijalisti hoće ustanovit veliku strogost na svaku trgovinsku stvar, koja je sastavljena od raznih smjesa, i koje nije naravno, kao što je razno piće, pivo, rakija, vino, sve tie patvorene i ne naravne stvari uništuju čovjeku zdravlje, a naravna malovinogradara vina ostaju u pivnica, a tvorničari od svog patvorenog i nenaravnog vina naprave milijune na godinu.

Radnik u bolesti i starosti. — Razni državni činovnici (il državne ljenštine) imaju nakon nekog vremnog službovanja na mirovinu, koja mu daje, da mirno i dobro sprovede svoje zadnje god. u starosti.

Dakle sve je pravo, a zašto se nenaredi i takva stvar za radnike, da dobe mirovinu kad ostare?

Tko nas hoće uzdržati, kad nećemo bit sposobni za rad? Kakva nas sudbina čeka, kad naši vlasii posijedaju? Kostobolji i druge teške bolesti, koje smo zadobili kod teškog i napornog rada, glad i nevolja u krevetu, eto to je naša mirovina. Gospoda u državnom saboru (rezolucionaši) ne bave se stime; oni su mnogo zaposleni za "domovinu".

Današnji poslanici većinom su veleposjednici, kapitaliste, fiškali, popovi i drugi koje kakve narodne derikože i ovi prave dobro za svoju domovinu, prisvojiše sebi domovinu.

Zato ni narod ne dađu pravo glasa, jer kad bi narod birao socijaliste u sabor, socijalisti bi snizili plaće mnogim visokim činovnicima, oficirima i ministrima, koji imaju po 10, 20 i više hiljada kruna na godinu, a i kralju, koji uzima 18 milijuna kruna na godinu, a mi radni narod u Hrvatskoj moramo radit za 30 novč na dan i još manje.

Zato današnji rezolucionaški poslanici ne dađu pravo glasa, ne dađu da se radnik pridigne iz nevoljnog stanja, krute mu slobodu udruživanja i govora, jer znadu, ako se narod osvijesti izgubit, će oni svoja mastna mjesta. Socijalistička vlada slala bi vojništvo iz vojarna svojim kućama, sa jedinom prištednjom od 200 milijuna državi na godinu. Nemiri, koji bi se gde dogodili izmedju mjesta, izrovali bi se putem zakona. Narodnosti bi zaključile izmedju sebe mir, sa kojim bi se zabranio svaki rat, kao što su zabranjena zločinstva i ubojstva. Od Talijana, Nijemaca il Turčina se ta današnja vlada ne boji, već se oni boje od narodnog nezadovoljstva.

Vojska bi bila ka u Švajcarskoj, gde građani služe sama 52 dana prvi put, a posle svake dvie godine 8 dana vježbe. Uz to idu kući, ponesu sobom puše i opremu i jesu svi vojnici bez da trpe nepravde, glad, i patnje ko kod nas. Ovo jest naoružana narodnost.

Radnik pošten misli na svoju radnju i hoće, da bude u miru sa svakim. Zato dolje sa stojećom vojskom!

Naši rezolucionaši, takozvani narodni zastupnici, šalju oružništvo i vojsku nad radništva u Srijem, da ih prisili raditi, kako veleposjednici hoće, prave nad prvima bez zakonja i divljaštvo da je sramota, eto zato je danas oružništvo i vojska.

Pravo glasa. — Na hiljade i hiljade, po svima gradovima i občinama u Hrvatskoj a osobito svi radnici i polodjelci izbrisani su iz izborne listine, samo gospod bogataši činovnici biraju, i oni nedaju, da im se radništvo u njihove poslove mješa. Oni hoće njihove prevare, smutije i lopovštine tjerat dalje bez smetnje.

Mi zahtevamo, da svi ljudi u Hrvatskoj, bilo bogati il siromašni, imaju pravo glasa.

(Svršit će se.)

SIROMAŠAN PETAR.

Jedanput dodje na čudnovat način jedan čovjek na svijet. Ali on ne beše prije dijete, ko drugi ljudi, već izrast jak i tako nije trebao prije ništa da uči, jer već beše podpunom razvit, i bio je kod dobrog razuma. Jedino, što mu manjkaše, to beše iskustvo.

Prvo, kako se našao na tom za njeg stvorenom svijetu, veselio se preko zemaljske topline, svijetlećem suncu, ptičjim pjevanjem i drugim zemaljskim ljepotama. U noću motreći sa čudenjem plavo nebo sa tisuće i tisuće svijetlim zvijezdama. U jutro vidio je mnogo ljudi, koji se žure, i većinom izgledaše gladni suhi i nezadovoljni. Što Vam fali? pitaše nekolicu od njih. Vaša zemlja je ipak tako ljepa i bogata, zašto niste veseli?

On vidi, kako svi rade i misleći bit će najbolje ako se i ja zadadit počnem, on nadje jedno mjesto i poče kopat. Nato dodje jedan čovjek i pita: "Jeli ste vi kod prave pameti i kako vi možete na momej zemljištu kopati?"

"Tvoja zemlja?" pita začudjeno taj novi zemaljski građanin. "Jesti, moja je zemlja, ovde ti nemaš niš za tražit, gledaj, da se izgubiš."

"Ja vas nerazumijem," kaže Petar i misli u sebi, iz kakvog stanovišta je Bog samo tome čovjeku taj komad zemlje dao. No, ja mogu kamo drugam ići, ta zemlja je tako velika, kaže sam u sebi i poče na drugom mjestu kopat. A ovdje mar išlo još gore. Jedan čovjek vodi ga pred sudca, koji ga osudi na izgon iz mjesta.

Sad idjaše Petar od mjesta do mjesta, tražit mjesto, gdje bi se mogao nastanit. Ali svigdje beše zemlja od drugih zauzeta. Pa i tako, gdje pusto beše, nije si mogao da prisvoji, jer nije novac imao zaplatit. Novac! — ja ali on nije snoveem na svijet došao! On ima dvie jake ruke, ali novac! —

tomu nije Bog na put dao, u sebi je tom dragom Bogu predbacivao zašto ga nije s novcem pomogo, kad je došo na svijet, jer je to tako nužna stvar.

"Gdje ja mogu za mene boraviti naći?" pita on jednog prolaznećeg. "Ja nesmijem zemlju da obradjujem."

"Ti moraš radit za one, kojima zemlja pripada," glasi odgovor. "Raditi za druge! Što sam ja rob, da bi ja premoran bio za druge da radim?"

"To moraju svi, koji ništa ne posjedaju."

"Tko je dao ovima zemlju?" pita Petar dalje.

"To su ovi kupili," bio je odgovor.

"Odkuda imaju ovi taj novac?" pita Petar opet.

"To ja neznam."

No Petar se sada obrati na dva čovjeka, koji zajedno razgovaraju. On znao, da ti dva mnogo svoje zemlje spomenuše. I kaže njima: "Ja na žalost nisam na svijet sa novcem došao i tako ne mogu zemlje dobit. Vi ćete mi rad i obškrbu morat dati."

Ta dvojica pogledaše Petra i nasmijaše se, te kaže jedan drugome: "Taj čovjek mora da je lud."

(Slijedi.)

Iz uredništva.

M. F., St. Louis. — Vaš dopis nemožemo uvrstit, jer naše čitatelje nebi zanimao. Možete se obratit na ovdašnji furtimaški list Hrv. Zastavu. Oni će tiskati.

POVESTI PAGLAVCEV.

Spisal Ljudevit Thoma.

Poboljšanje.

Ko sem se peljal na velikonočne počitnice, je rekla teta Fanika: "Morda pridemo na obisk k tvoji materi. Povabila nas je tako u ljudno, da jo ne smemo žaliti."

In stric Jože je pa rekel, da ne ve, če pojde, ker ima tako mnogo dela, ali vendar uvideva, da ne more več odločiti obiska. Prašal sem ga, če bi ne bilo boljše, da bi prišel poletit, sedaj je še mraz, in ne ve se, če ne bo nakrat snežilo. Ali teta je rekla: "Ne, tvoja mati bo huda, mi smo ji že tolikrat obljubili. Ali jaz vem, zakaj hočejo priti; ob veliki noči imamo šunko, jajca in potico, in stric Jože pa tako rad je. Doma ne sme toliko jesti, ker ga teta Fanika takoj opominja, če ne misli na svojega otroka."

Spremila sta me do poštnega voza, in stric Jože je bil prijazen in rekel, da je tudi dobro za mene, če pride, ker bo pomiril vihar radi mojega slabega spričevala.

Resnica je, da je spričevalo slabo, ali jaz nisem bil še nikdat v zadregi glede izgovorov. Za to ga nepotrebujem.

Ježil sem se, da sta me spremila, ker sem hotel kupiti smodke, in sedaj jih pa nisem mogel. Fric je pa sedel v vozu in je rekel, ako jih ne bo zadosti, da jih lahko kupiva na kolodvoru v Ljubljani.

V poštnem vozu nisva smela pušiti, ker sta v njem sedela višji

sodnik Klečepalce in njegov sin Henrik. Mi dva sva pa vedela, da je prijatelj rektorja in da bi naju ovadil.

Henrik mu je takoj povedal, kdo sva. Zašepetal mu je v uho, in slišal sem, ko je izgovoril moje ime, da je rekel: "On je zadnji v našem razgred, v veronauku ima pa četvoriko."

Sedaj me je višji sodnik pogledal, kakor če bil jaz utekel iz kakega zverinjaka, in nakrat je meni in Fricu rekel:

"No, mladeniča pokažite mi spričevala, da ju primerjam s spričevalom Henrika."

Rekel sem, da je moje spričevalo v kovčegu, ki je pa na strehi. Sedaj se je nasmejaj in rekel, da že razume. Dobro spričevalo se ima v žepu. Vsi ljudje v poštnem vozu so se smejali, jaz pa Fric sva se jezila, dokler nisva izstopila v Ljubljani.

Fric je rekel, da obžaluje, zakaj mu ni povedal, da morajo le rokodelski pomočniki kazati svoja spričevala orožnikom. Ali bilo je prepozno. Na kolodvoru sva pila pivo in bila sva zopet vesela, ko sva vstopila v železniški voz.

Sprevodniku sva povedala, da hočeva v voz za kadilce. Dobila sva ga, a v njem so sedeli že drugi ljudje. Nek debeluh je sedel pri oknu, na verižici žepne ure je pa visel srebrn konjiček.

Kedar je zakašljaj, je konjiček zaplesal in zaklepetal na njegovem trebuhu. Njemu nasproti je sedel majhen možicelj, ki je debeluha vedno nagovarjal z gospod deželni svetnik, debeluh se mu je odzval z gospod učitelj. Mi dva sva tudi opazila, da je učitelj, ker ni imel odrezanih las.

Ko je vlak odrdral iz postaje, je Fric zapalil smodko in puhal je dim proti stropu. Tudi jaz sem tako naredil.

Poleg mene je sedela neka ženska, ki se je takoj odmaknila in me gledala debelo. Tudi v drugem oddelku so ljudje vstali in naju gledali. Mi dva sva se veselila, da se vsi tako čudijo, in Fric je rekel na glas, da bi si bō te vrste smodk naročil kar pet zabojčekov.

Tedaj je pa rekel debeluh: "Bravo, tako raste mladina," in učitelj je pa sekundiral: "Ni čudo, kar čitamo, ako gledamo surovo mladino."

Mi dva sva se pa obnašala, kakor da bi nama nič mar ne bilo, in ženska se je vedno bolj odmičkvala, ker sem tako grdo pljuval. Učitelj je naju tako strupe no gledal, da sva se morala jeziti. Fric je pa rekel, če vem, zakaj toliko učencev v prvi latinski šoli tako slabo napreduje, in da on misli, da so temu vzrok slabe ljudske šole. Zdaj je pa učitelj grozno zakašljaj in debeluh je vprašal, ako res ni nobenega sredstva za nesramne paglavce.

Učitelj je rekel, da se jih ne sme več rabiti radi napačne humanitete, in ker je človek kaznovan, če se paglavca le malce poboža po glavi.

In ljudje v kupeju so godrnjali: "To je res," in žena poleg mene je rekla, da morajo stariši biti še hvaležni, ako se take paglavce dobro našeska tam, kjer hrbet izgubi svoje pošteno ime. In zopet so vsi godrnjali in neki

velik mož je rekel z nizkim basom: "Žal, žal, da ni več pametnih starišev na svetu."

Fric si ni iz tega nič storil, še sunil me je z nogo, da naj bom vesel. Vzel je moder ščipalnik iz žepa in si ga nataknil na nos, bodril je vse ljudi, dim pa spuшал skozi nos.

Na prihodnji postaji sva kupila pivo in izpila sva ga naglo. Čaše sva vrgla skozi okno, da bi zadela kakšnega železniškega čuvaja.

Sedaj je zakričal veliki mož: "Te pobe je treba kaznovati," in učitelj je pa pristavil: "Mir, če ne dobita še par klofut!" Fric je pa odgovoril: "Poskusite, če imate korajžjo." Zdaj se pa učitelj ni upal in klaverno je dejal: "Nikogar se ne sme udariti po glavi, ker drugače je človek sam kaznovan." Veliki mož je pa zopet rekel: "Le počakajte, jaz bom ta dva poba že naučil."

Odprl je okno in se drl: "Sprevodnik, sprevodnik!"

Vlak je ravnokar vstavil in sprevodnik je prisopihal, kakor da bi gorelo za njim. Vprašal je, kaj je, in veliki mož je pa rekel: "Ta dva poba sta čaše za pivo metala skozi okno. Mora se ju aretirati."

Ali sprevodnik se je razjezil, ker je mislil, da se je pripetila kakšna nesreča, pa ni bilo nič.

Rekel je možu: "Radi take malenkosti vam ni treba provzročiti tak kraval." Nama je pa rekel: "Kaj takega ne smeta delati, gospoda." To me je razveselilo, in rekel sem: "Oprostite, gospod nadsprevodnik, nisva vedela, kam bi morala postaviti čaše, ali sedaj ne bodeva več metala čaše vun." Fric ga je vprašal, če ne želi smodke, ali on je odgovoril, da ne ljubi močnih smodk.

Potem je odšel, in veliki mož je rekel, da je sprevodnik najbrž Ljubljčan. Vsi ljudje so zopet strašno godrnjali, učitelj je pa rekel: "Gospod deželni svetnik, komaj se premagujem, ali ne sme se nikogar pobožati po glavi."

Peljali smo se dalje in na prihodnji postaji sva zopet kupila pivo. Ko sem je izpil, se mi je pričelo vrteti v glavi in vse je plesalo okoli mene. Držal sem glavo skozi okno, da bi mi odleglo. Ali ni se obrnilo na bolje, delal sem se močnega, da bi ljudje ne mislili, da ne prenesem pušenja.

Pomagalo ni nič več in vzel sem naglo svoj klobuk.

Žena je odskočila in vsi ljudje so se dvignili raz sedeže, učitelj je pa rekel. "Tukaj ga imamo." In veliki mož v drugem oddelku je pa rekel: "To so pobje, kateri postanejo kasnejše anarhisti in socialisti."

Meni je bilo vseeno, ker mi je bilo grozno slabo.

Mislil sem, če ozdravim, da ne bom nikdar več kadil smodk in vedno vbogal svojo mater. Mislil sem, kako lepo bi bilo, če bi bil sedaj zdrav in imel dobro spričevalo v svojem žepu, kakor da držim klobuk v roki, v katerega sem bljuval.

Fric je rekel, da mi je najbrž škodovala sklobasa.

Hotel mi je pomagati, da bi ljudje mislili, da sem že star kadilec.

Ali to ni bilo prav, da je lagal. Nakrat sem postal dober sin in sovražil sem laž.

Obljubil sem ljubemu bogu, da ne bom več grešil, če me ozdravi. Žena poleg mene ni vedela, da se hočem poboljšati in radi tega je v enomer vpila, koliko časa ji bo treba še prenašati smrad.

Sedaj mi je Fric vzel klobuk iz rok in ga spraznil preko okna. Ali onečedil je stopnjice. Komaj je vlak pridrdral v postajo, že je ekspeditor vpil: "Kdo je bil ta svinja?"

Veliki gospod je pa rekel: "Tišči je, ki meče preko okno čaše. Vi ste mu pa to dovolili."

"Kaj imam jaz s čašami?" je vprašal ekspeditor.

"Vi ste prost človek," je rekel sprevodnik, "ako trdite, da sem jaz dovolil, da sme razmetavati čaše."

"Kdo sem jaz?" je vprašal veliki gospod.

"Vi ste prost lažnjivec," je odgovoril sprevodnik, "jaz mu nisem dovolil."

"Nikar tako ne kričite," je rekel ekspeditor, "mi moramo urediti stvar mirnim potom."

Vsi ljudje v kupeju so kričali križem, da sva midva taka paglavca, kakršna je treba takoj aretirati. Najglasnejši je bil učitelj, ki je vedno ponavljal, da je pedagog. Jaz nisem nič odgovoril, ker sem bil preslab. Ali Fric je govoril za mene in je vprašal, če se človeka mora res aretirati, ker je pojedel otrovano klobaso v železniški restavraciji. Nazadnje je pa ekspeditor rekel, da me ne bodo aretirali, pač da moram plačati kronco za očiščenje stopnjic. Na to se je vlak odpeljal, jaz sem pa molil glavo skozi okno, da bi mi odleglo.

V Divači je izstopil Fric, na drugi postaji pa jaz.

Moja mati in Anica sta me čakali na kolodvoru.

Še vedno mi je bilo malo slabo, bolela me je glava.

Veseli sem bil, da je bila noč in da se ni dala opaziti mrtvaško blede barva na mojem obrazu. Moja mati me je poljubila in me takoj vprašala: "Po čemu pa dišiš?" In Anica je pa pristavila: "Kje pa imaš klobuk, Ljudevit?" Sedaj sem se spomnil, kako bi bili obe žalostni, ako bi vedeli resnico, zato sem rekel naglo, da sem v Ljubljani povžil staro klobaso in da bi bil vesel, če bi imel malo kamelijskega čaja.

Šli smo domov. V sobi je gorela svetilka, na mizi je bilo pa vse pripravljeno za večerjo.

Urška, naša stara kuharica, je takoj prihitela in zaklicala: "Jezus Marija, kakšen pa je naš fant? To je radi tega milostljiva gospa, ker mora preveč študirati."

Moja mati je povedala, da sem pojedel nekaj slabega, in da mi ni napravi čaj. Sedaj je pohitea Urška v kuhinjo, jaz sem se pa vsedel na zofo.

Naš Pazi je vedno skakal v mene in me hotel oblizati. Sploh so bili vsi veseli, da sem tukaj. In ko me je moja ljuba mati vprašala, če sem bil priden, sem odgovoril, da, ali da bom v prihodnje še pridnejši.

Rekel sem, da ko sem snedel

otrovano klobaso, sem se spomnil, da bom moral morda umreti in da ljudje mislijo, da ni škoda za mene. Tedaj sem sklenil, da bom postal drug človek, da bom le to naredil, kar bo moji materi všeč, da se bom pridno učil in ne bom nikdar več kaznovan v šoli.

Anica me je pogledala in rekla: "Najbrž si slabo spričevalo prinesel domov."

Ali moja mati ji je prepovedala zmerjati me in rekla je: "Nikar ne govori tako, ko je bolan in je sklenil, da se bo poboljšal."

Sedaj sem moral jokati in tudi stara Urška je slišala, da sem pred smrtjo odločil poboljšati se. Jokala je na glas in vpila: "To je od prevelikih študij in vi bode se našega fanta umorili." Moja mati jo je tolažila, ker ni hotela nehati.

Sedaj sem zlezal v posteljo, in prijetno je bilo, ko sem ležal v nji. Moja mati je pri vratih še enkrat posvetila in rekla: "Le počivaj dobro, dete." Jaz sem še dolgo časa bdel in razmišljal, kako bom sedaj priden.

SPLOŠNI HUMBUG.

Posamezni žurnalisti imenujejo Zdr. drž. deželo neomejene mogočnosti. Ta izraz rabijo radi tega, ker se lepše glasi kot n. pr. dežela neomejenega humbuga. Res pomeni prvi izraz to, kar zadnji.

Vsak humbug se razvija neomejeno v Zdr. drž. Tembolj ko humbug bazira na neumnosti ljudstva, tem lepši in boljši mu je vspeh, tem ošabnejše dviga svojo glavo.

Ljudje, ki ne lastujejo zdravniškega diploma, izdelujejo posebno zdravila, in se priporočajo bolnikom kot najbolj izurjeni zdravniki. V ta namen si preskrbe spričevala raznih ljudi, katere izrabijo za reklamo, v nekaterih posebnih listih, češ, da znajo delati skoro čudeže. Tako lovè gimpelje na slabo in nerodno nastavljene limanice.

V izvršitev humbuga se poslužujejo državne pošte, ne da bi prišli zavoljo zlorabe iste pod zatožbo.

Na ta način so ustanovljena brezštevilna sleparska delniška podjetja — zavarovalnice, posredovalnice za delo in ženitve, rudniške družbe itd. Taka sleparska podjetja nikdar ne hranijo z insetati, če le dobe liste, ki sprejmejo njih humbug. Vsled tega omenjam tukaj, da pravi delavski list ne sme sprejeti nikdar oglasa, če ni prepričan, da je oglas pošten.

Taki brezvestni lopovi razpošiljajo tudi svoje tiskovine tudi potem I., II. in III. poštnega razreda vsem državljanom, od katerih so ulovili naslove. In če človek pride takim ptičkom v roke, pa že gledajo, da ga oglodajo do kosti. Morda sleparji nobenega inštituta v Zdr. drž. tako ne izkoriščajo kakor pošto. In le redkokedaj se pripeti, da pošta kaznuje take lopove, dasiravno pošta v takih slučajih nastopa kot tožitelj, kakor je nastopila kot tožitelj v slučajih Mojzes Harman, Konda in Kakerja.

Kako naj bi to imenoval? Ali mi ne sili beseda h— izpod peresa? Še ni dolgo, ko so sem skozi državno pošto dobil ponudbo po

slovenskih sleparjih, naj se naročim na "Kolomanov žegen". V tem žegnu se priporoča, kako se "pana" ogenj, ustavi toča, užene hudobne duhove itd. Ali ni to zopet humbug? Ali nima v tem slučaju pošta pravico, da razpošiljalce Kolomanovega žegna prime radi zlorabe pošte, kakor je prijela Kondata in Kakerja.

Pred nekoliko dnovi se je pripetil svet pretresujoč dogodek. Zvezni sodnik je obsodil družbo za olje (Standard Oil Co.) na 29 milijonov dolarjev globe radi prestopka tisočernih zveznih zakonov. Globa še ni plačana. Najbrž pojde vse na najvišjo inštanco. In potem nastane vprašanje, ali bo J. D. Rockefeller sploh kaj plačal. Pa recimo, da bo družba za olje plačala svojo globo. Slovenski delavci! Ali res mislite, da bodo lastniki res trpeli škodo? Kaj še! Podražili bodo petrolej, napravili bodo dobiček in drvili od zabave do zabave na račun delavcev in konzumentov, kakor drve dandanes.

Ko se je izrekla razsodba, so kričali vsi kapitalistični časniki: "Glejte, v republiki je še pravica pred sodiščem — volja ljudstva je premagala truste. Trust za olje je obsodil isti sodnik kot Kondata in Kakerja. Zakaj niso ob ti priliki poslali odgovorne faktorje trusta za olje v prisilno delavnico, kot se je zgodilo s Kondatom in Kakerjem. Ali ni to zopet v drugi podobi — — ?

Prvi ponedeljek v septembru vsakega leta je delavski dan (Labor day). Kapitalisti in Zdr. drž. so delavcem dovolili milostno, da smejo na ta dan paradirati po ulicah, da delodajalci štejejo armado sužnjev. Delavci mislijo, da demonstrirajo, v resnici pa paradirajo. Ali ni to zopet humbug?

Ali ne bi bilo pametneje, da bi delavci praznovali prvi majnik, kakor da praznujejo prvi ponedeljek v septembru. Na prvega majnika bi demonstrirali, ne pa paradirali. Na prvega majnika bi delavci odprto pokazali, da so za razlastitev kapitalistov in kapitalisti bi ne gledali ponosno čete sužnjev — delavcev, ampak bi se jim strahu tresle hlače. In to ne bil več — humbug!

V Zdr. drž. imamo tudi jednote raznih ver, narodov in načel. Imamo jednote dobre in slabe. Jednote, v katerih nosijo humbugarji prvi zvonec, in jednote, v katerih člani jednote odločujejo o svoji usodi.

Za kakšne jednote naj se odločimo Slovenci? Za prve ali druge? Jaz mislim za druge, kjer bodo člani sami odločevali, in se ne dali komandirati po dveh analfabetih.

V to priporočam to le: Ako kak glavni odbornik kaj ukrade ali csleparj na jednotinem premoženju, naj se ga takoj suspendira in izroči sodišču.

Takih, ki so se okoristili z jednotinim denarjem, ali ki se hočejo okoristiti, naj se jih ne voli v odbor.

Plača odbornikom naj se odloči le v primeri z njih delom.

Zakaj?

Za to, da se ameriški humbug ne bo vgnjezdil tudi v slovenskih jednotah. Simon Kavčič.

'PROLETAREC'

List za interese delavskega ljudstva.
Izhaja enkrat v mesecu.
Izdajatelj:

Jugoslovanska socialistična Zveza
v Ameriki.

Naročnina za celo leto v Ameriki... 50c
Za Avstrijo..... 3 krone

Naslov: "PROLETAREC",

683 Loomis St., Chicago, Ill.

'PROLETAREC'

Devoted to the interests of the
Laboring classes.

Published monthly by the "Slovenian
Socialist Association of America,"
at 683 Loomis St., Chicago, Ill.

Subscription rates 50c a year.
Advertisements on agreement.

Entered as second-class matter January 11th 1906
at the Post Office at Chicago, Ill., under the act of
Congress of March 3, 1879.

ZGODOVINA O ROJSTVU JEZUSA.

Resnica ali pesniško delo?

Spisal dr. Jurij Kramer.

Pred nekaj leti je izšla na Francoskem knjiga, ki je obudila splošno pozornost. Knjigo, kateri je naslov "veda in vera", je napisal A. Malwert. Malwert dokaže, da je krščanska vera le ponovitev starih paganskih nazorov, ki so večinoma v zvezi z češčenjem ognja in solnea.

Za povest o Jezusovem rojstvu so po Malwertu ti le podatki pomembni: Prastara in povsem svetu razširjena je vera za častenje solnea in po njemu provzročena ognja. Komaj je bil ogenj v začetku človeške kulture razkrit, že je postal za človeka prevažen. Dolgo časa niso ljudje umeli drugega načina za provzročitev ognja, kakor da so drgnili dva koščeka v krogu, drugega ob drugega. Še dandanes drgnejo Kanaki, prebivalci na Sandwich in Hawaii otokih v Pacifiškem oceanu dva suha koščeka lesa drugega ob drugega, ako hočejo zanetiti ogenj. Manjši košček je iz mehkega, večji pa iz trdega lesa. Izumitev ognja je bila začetek kulture in obenem pa tudi največja dobrota za prvotno zanetitev ognja, križ, dve navskriž položeni palici kot čudežno in božje znamenje. To znamenje se je našlo v gomilah kamnate dobe, v gomilah, na spomenikih in orodju v Indiji, Perziji, pri Slovanih, na Kitajskem, v Egiptu, Siriji, Tunisu, Meksiki, Galiji, Italiji, na Grškem in v Feniciji.

Vede, najstarejše indoarijske listine poročajo:

Devica Maja, ki je bila poročena s tesarjem Tvasti-jem (izdelovalcem orodja), je bila mati Agnija (ognja), večlovečenega sina Savistra (nebeškega očeta in solne boga). V izdolbenici palice, kateri se pravi mati, prebiva boginja Maja, podoba ustvarjajoče sile, ki postane mati sina Agni-ja s pomočjo Vajuta, duha ali sapa, brez katere je nemogoče zanetiti ogenj. (Savistri, Agni, Vaju = oče, sin in sveti duh.)

Po vedjskem običaji se praznuje rojstvo Agni-ja dne 25. decembra. Ta dan se je določil, ker

se je na nebu prikazala svitla zvezda. Ko se je prikazala zvezda, so duhovniki oznanili ljudstvu veselo sporočilo (Evangelij = veselo sporočilo) in ga povabili, da se vdeleži spominske slavnosti rojstva ognja. Prva iskra, ki skoči iz jamice, v kateri stanuje Maja, predočuje rojstvo in se imenuje "majhno dete" in "nežno božje bitje". Duhovniki jo položijo na slamo, ki kmalu zaplamt. Z majhno zastavico podpihava duhovnik na altarju. Drugi duhovnik oblije ogenj s sveto smolo, božjim vinom, tretji ga pa pomazili s svetim maslom. Sedaj se imenuje Agni "maziljenec" (akta, grško Christos = Kristus). Z altarja se dviga plamen po dimnatem oblaku proti nebu, kjer se Agni zopet združi svojim očetom, bogom, katerega je v odrešenje človeštva poslal na svet.

Arijska trojica (solnce = oče = Savistri, ogenj = sin = Agni, sapa = duh = Vaju) je do dandanes ostala temeljna dogma vseh ver, ki so arijskega započeta.

Tako Malwert. Njegova razkritja so dalekosežna, zaeno nam pa kažejo vse krščanstvo v povsem drugi luči.

Glede sporočila o rojstvu Jezusa je treba še verskogradovinska dejstva iz starega veka vpoštovati: Že mnogo let pred porodom krščanstva so praznovali v Rimu vsako leto dne 17. decembra saturnalijske na čast Saturnu, bogu rodovitnosti, pod čigar vladavo, tako pripoveduje pravljica, so ljudje v pradobi živeli srečni v svobodi in enakosti. Za časa saturnalijske vladave največje veselje, tudi sužnje se je pogostilo. Posebno radi so ljudje drug drugega obdarovali z voščenimi svečami in podobami iz ilovice.

Še pred Jezusom so praznovali v rimljanski državi mogočno razširjena društva Dioniza, Mitre, Venere in Izis dne 25. decembra rojstvo boga-solnea. V društvih Izis so nosili v bele srajce oblečeni duhovniki, imajoči izrezano tonzuro na glavi, podoba Hora v svečani procesiji naokrog. Novorojenega boga-solnea je pa držala mati-devica Izis v naročju.

Cerkev je sprejela splošno praznovani rojstni dan Mitre (25. december) za praznik rojstva Jezusa. V svetem pismu ni besedice o njegovem rojstvu.

Še le papež Julij (umr. 377) je v četrtem stoletju določil, da se dne 25. decembra praznuje rojstvo Jezusa.

Cerkev je torej ta praznik sprejela od paganov. Nihče ne more povedati ne dneva, ne leta rojstva Jezusa, dasiravno se v šolah uči kot "čisto resnico", da je bil Jezus rojen dne 25. decembra.

Kaj mi sploh vemo, ne glede na dan in leto rojstva, o rojstvu Jezusa?

Teologi so že zdavnaj odgovorili. Nič. To resnico pa tajita cerkev in šola, naobratno pa učita biblijsko pravljico za čisto resnico!

Izven biblije nobeden zgodovinar v starem veku niti z besedico omenja rojstvo Jezusa, dasiravno so se vršili pred rojstvom in po rojstvu Jezusa tako čudezni dogodki, da bi morali obuditi

splošno pozornost. V starejših spisih novega testamenta, v pismih Pavla ni besedice o tem. Vse te bajke so še le kasnejše izumili. Tudi v starejših evangelijih (Marka) ni nič o tem. Le dva evangelija, 1. in 2. poročata o rojstvu, toda vsako poročilo je različno! Kje je tu "božje razodetje"?!?

Cenjeni čitatelj. Čitaj biblijo! Tam bodeš našel v evangeliju Matevža, da je Jezus potomec Davida. Jezus bi moral biti vendar toliko obljubljeni mesija (Kristus, maziljenec), katerega so Židje takrat pričakovali željno. Po židovski veri bi moral biti mesija potomec kralja Davida, ki se je narodil v Betlehemu pri Jeruzalemu. Radi tega so tudi pristaši Jezusa, ki so ga smatrali za mesijo, dokazovali, da je potomec Davida. S tem se bavita dva evangelista. Matevž in Luka. (Jaz radi tega imenujem Matevža in Lukata, da se kratko izrazim, da ni treba pisati 1. in 3. evangelij, dasiravno ni nobeden pisatelj evangelija zgodovinsko znan, ki bi živel v dobi 70 let po Kr. r.) Oba opisa rodovine sta sestavljena po zgodovinskih knjigah biblije (stari testament), nikakor se pa ne ujemata z njim, kakor tudi ne med seboj. Že v glavni točki glede Davida ne soglašata, ker imata že različna imena. Le imena David, Eliakim, Sealtiel, Serubabel in Jožef (oče Jezusa) soglašajo. Matevž pravi, da je Jezus potomec Salomona, znamenitega naslednika Davidovega, Luka pa trdi, da je potomec Natana, nekega drugega Davidovega sina. Matevž piše, da je staremu očetu Jezusa ime Jakob, Luka pa izjavlja, da je bil njegov stari oče Eli. V rodbinski lestvici našteva Matevž 28, Luka pa 43 različnih imen! Torej že v začetku evangelija ne čitamo resnice, temveč pesniško delo, ne "božjega razodetja" pač pa zmoto!

V nasprotju z naštevanjem rodbinskih prednikov Jezusa pa pravi Matevž, da je Marijo kot devico obsenčil sveti duh in da Jožef sploh ni oče Jezusa. Čitaj Matevža 1, in 18.

Seve je obsenčenje svetega duha, tako kakor učiti katoliška in luteranska cerkev, direktno v nasprotju z naravnim zakonom. Obsenčenje svetega duha je navadna izmišljotina, ki je imela svoječasno privlačno silo, ker so ljudje verovali v čudeže. S to izmišljotino so pa hoteli dokazati, da je Jezus pravi sin božji.

Tudi pri drugih narodih najdemo enaka sredstva za čašenje znamenitih mož.

Podobna bajka se pripoveduje tudi o Džingis Kanu ustanovitelju mongolske države. Mater kitajskega cesarja Fu-hi-je obsenčila mavrica. Romulus in Remus, ki sta po stari pravljici ustanovila Rim, sta bila sinova boga Marsa in Vestalke, to je device. Tudi Buddha, ustanovitelj budistične vere, je zagledal po pravljici skokraj na tako mističen način luč tega sveta, kakor Jezus. Tudi njej so duhovniki enako prerokovali, kakor angelji Mariji.

Le mimogrede naj omenim, da so budistične pravljice podobne staro krščanskim pravljicam: 32 znamenj oznanjuje rojstvo Bude:

godba, evetlični dež, potres; pe-tje boginj na višavah itd. Nebeški prebivalci hvalijo rojstno mesto Buddha. Ob rojstvu je zavladalo splošno veselje. Bogovi in boginje, kralji in duhovniki so prišli, da so obdarovali dete Buddha. (Primerjaj v evangeliju kadilo in dišave.) Neki stari bramanec (v evangeliju stari Šimen) prerokuje, da bode dete Buddha, odrešenik vsega hučega.

Tudi o Huicilopochtli-ju, o bojnem bogu starih Meksikancev, se pripoveduje, da je bil brez madeža spočet.

Svetega bika Apisa so stari Egipčani častili kot sina boga Pta. Egipčansko Isis, mati zemlje z malim Horom v naročju so Rimljani še pred rojstvom Jezusa častili. Bila je predpoda madone z Jezusom v naročju.

Vrnimo se zopet k bibliji. O rojstvu Jezusa so še druge vesti, katerih ne moremo prezreti, ker jih biblija podpira.

Evangelist Matevž razpravlja na široko v bibliji 1:19, da je Jezus nezakonsko dete. V drugem poglavju pripoveduje Matevž o rojstvu Jezusa in čudežih, ki so se vršili ob rojstvu. Modri iz jutranje dežele so zaznali o rojstvu novega kralja Židov tem potom, da se jim je prikazala njegova zvezda. Šli so v Jeruzalem, da bi ga molili. Vera, da znamenite dogodke naznanjajo zvezde, je radi tega takrat cvetela, ker so ljudje mislili, da so solnce, zvezde in luna radi tega tu, da razveseljavajo človeka. V starem veku so bili jako znameniti babilonski zvezdogledi, imenovali so jih tudi magije in tako tudi imenujejo modre v biblijskem praspisu. Še v 17. stoletju so prerokovanje iz zvezd smatrali za znanost. Vsaki knez je imel svojega dvornega astrologa. Že davnej se je pa priznalo prerokovanje iz zvezd za zmoto, kakor so priznali vero v sanje, angeljce in vraga za človeške blodnje.

Da so vse te zmote zapisane še v novem testamentu, se kaj slabo sliši, ako se trdi, da je biblija "božje razodetje". In da se take blodnje še v 20. stoletju uče v šolah za čisto resnico, je pa sramota in škandal.

Pravljica o modrih in zvezdi, je radi tega zagledala beli dan, da bi se rojstvo Jezusa dokazalo kot svetovnozgodovinski dogodek, ki je provzročilo, da sta zemlja in nebo pri rojstvu posegla vmes. Kasnejše so iz "modrih" napravili kralje, da bi se dokazalo, da so kralji iz najbolj oddaljenih dežel prišli klanjat se Jezusu. (Primerjaj tu omenjene podobnosti s starejšo budistično pravljico.)

Židovski kralj Herodež se je ustrašil prihoda modrih, kar pa ni res, ker o Jezusu najbrž ni nikdar nič slišal, ker v javnosti rojstvo in življenje Jezusa nista obudila niti najmanjše pozornosti.

Herodež, tako se zopet čita, je pozval vse višje duhovnike — kar zopet ni res, ker je bil vedno le eden višji duhovnik — in poizveduje, kje se bo rodil Kristus (mesija); Luter je v svojem prevodu izpustil ta odstavek. Herodežu odgovore, da v Betlehemu. "Tako je zapisano po prerokih: In ti Betlehem v deželi Juda, nisi najpripravnejši med knezi Jude,

kajti iz tebe bo izšel vodja, ki bo de pasel moje izraelsko ljudstvo." Res se tako glasi v začetku 5. poglavja knjige preroka Mihata. (8. stoletje pr. Kr. r.)

Ta je pa najbrž hotel le izreči, da bo mesija iz rodu Davidovega, ki je bil betlehemiški rod. Ker bi moral Jezus uresničiti vsa upanja, ki so bile v zvezu z mesijo, so vsled krivega tolmačenja prerokovega izreka premestili njegov rojstni kraj v Betlehem, dasiravno se opisuje v novem testametu Galileja, severni del židovske države kot njegova domovina, bivališče njegovih starišev in kraj, kjer je deloval. Oba evangelista sta se poslužila različnih sredstev, da sta Betlehem določila za rojstni kraj Jezusa. Matevž dovoli že v začetku stanovati starišem v Betlehemu, da so potem iz strahu pred naslednikom Herodeža bežali v Nazaret. Luka pa blagohotno dovoljuje stanovati starišem v Nazaretu, da lahko radi neke čavčne cenitve ali štetja potujejo v Betlehem, po rojstvu se pa zopet vrnejo v Nazaret. Tako si nasprotujeta oba poročila.

Herodež je prosil modre, da ga naj obvestijo, ako najdejo dete. Tako poroča zopet Matevž. Ali modre je bog posvaril in vrnil so zopet v svojo domovino, ne da bi ob povratku obiskali Jeruzalem. Herodež potem zaukaže pomoriti vsa deteta v Betlehemu in okolici. Takšen zločin bi moral obuditi po vsi državi splošno ogorčenost. In gotovo bi ta zločin zabeležil tudi kak zgodovinopisec. O vsem tem zgodovina molči. Nasprotno pa vemo, da se je Herodež trudil, da bi se prikupil Židom. Zidal je novo krasno svetišče, in ko je vsled slabe letine nastala lakota, je pa spraznil svojo zakladnico. Ako bi Herodež hotel zvedeti, kje biva dete, bi za modrimi poslal skrivaj gleduha, in tako zvedel, kje biva novorojeni židovski kralj. Pravljičje o morjenju otrok v Betlehemu so izmislili radi tega, da bi se dokazalo, da je sam bog čuval Jezusa, da so se že ob njegovem rojstvu vršili taki dogodki, ki so pričali, da je detetu Jezusu namenjena velikanska prihodnost.

Take pravljice se pripovedujejo o mladosti vseh znamenitih mož. Tudi detetu Buddha je pretila nevarnost po njegovem stricu. Tudi o Mojzesu kroži pravljica, da ga je bog že v najnežnejši mladosti čuval. Mesto Herodeža nastopa v pravljici o Mojzesu egipčanski kralj Farao, ki je ukazal pomoriti vse židovske otroke.

Kasnejše neki angelj posvari Jožefa, da z Marijo in detetom beži v Egipt. Po smrti Herodeža ga zopet angelj obvesti, da je sedaj pot prosta v Nazaret.

Ob ti priliki se zopet našteva tri prerokovanja, da se zgodilo, kar je bog že zdavnaj odločil. Posebno smešno je "prerokovanje" o preselitvi v Nazaret. To mesto se v starem testametu niti ne omenja. Evangelist se je tu zmotil, najbrž je uporabil za svoje utemeljevanje Jezajasa 11:1, kjer prerok o prihodu pričakovanega odrešenika pravi: "In rajž (nekateri pravijo bilka) bo pognal iz debla Izajasa (Izaj, oče Davida) in

mladika bo pognala iz njegove korenine. Mladika je v starem hebrejskem jeziku nezrer. Iz te besede so pa skovali nazarenee.

Sedaj pa primerjajmo poročilo Luke s poročilom Matevža. Luka poroča pred rojstvom Jezusa, o rojstvu Janeza Krstnika, ob čigar rojstvu so se tudi godili čudeži, Matevž ne vé o tem nič. V poročilu Luke naznani rojstvo Jezusa angelj Gabriel direktno Mariji, ne Jožefu, kakor poroča Matevž. Tudi Luka pripoveduje, da se je Jezus porodil v Betlehemu, ali on navaja drugačne okolščine kot Matevž. On niti z besedico ne omenja modrih, zvezdo, betlehemiški detomor in beg v Egipt! Nasprotno pa našteva zopet mnogo dogodkov, o katerih Matevž nič ne vé!

Oba vesta mnogo povedati iz življenja Jezusa, glede dogodkov, ki so se vršili ob njegovem rojstvu, si pa nasprotujeta. Luka navaja ljudsko štetje kot vzrok, da je lahko zapisal, da se je Jezus porodil v Betlehemu. O tem štetju, ki se je vršilo, ko je bil Kvirinius cesarski namestnik v Siriji, poročajo tudi drugi zgodovinopisci. Ali to štetje se ni vršilo nikoli po vsi državi, kakor poroča evangelist!

Sploh pa to ni bilo ljudsko štetje, ampak cenil se je le davek in sicer vedno le za posamezne dežele. Ta cenitev davka se je pa vršila še le po smrti Herodeža, in ne v Galileji, ker Galileja se takrat še ni prištevala k Siriji. Sploh pa Rimljani niso nikdar zahtevali pri čavčnih cenitvah, da bi ljudje morali tje, kjer so bili doma. Rimljanom se šlo je za davke, ne pa za to, da bi vedeli, odkod je kdo doma.

Kar se tiče rojstva v Betlehemu, je vse izmišljeno, je navadno pesniško delo. Luka pripoveduje tudi "o hlevu in jaslicah", "o oznanjenju rojstva pastirjem po angeljih", ki pojo slavo in po končanem slavospevu zopet odmarširajo v nebesa, sploh njegova pripoved je taka, ki je vsč ljudem, ki nemorejo živeti brez vladarja obdarovanega z čeznaravno močjo.

Tudi Luka navaja več prerokov, da bi dete Jezus bil pripoznan za obljubljenega odrešenika. Tudi stari Šimen in "prerokinja" Ana so izmišljene osebe. Najdemo jih le v tretjem evangeliju. Jožef in Marija se "čudita", "da se je o njem govorilo", za kar se mi čudimo, ker je bilo preje toliko božjih razodetj. Ali sta Jožef in Marija v tem kratkem času pozabila že vsa božja razodetja?

Ko so kasnejše stariši našli 12 let Jezusa v tempelju in on imenuje boga svojim očetom, "ne razumita, kar je ž njima govoril". Evangeliji tudi poročajo, da njegovi stariši in prebivalci v Nazaretu niso hoteli verjeti kar tako, da je Jezus obljubljeni odrešenik. Kar zopet verjeti nemoremo, če so se ob njegovem rojstvu vršili veliki čudeži.

Čudeži bi morali prepričati vendar vsakega človeka.

Ako po prečtetanju biblijskih poročil o rojstvu Jezusa vprašamo: kaj vemo o rojstvu Jezusa, kaj lahko sprejmemo za resnico? Tedaj je odgovor kratek:

Nič!

Povest o rojstvu ni resnica, ampak — pesniško delo.

MOLI IN DELAJ!

Napisal J. Z—k.

Resnica je, in tako nas učita božje razodetje in zdrava pamet, da je vsak človek ustvarjen za delo. "Kakor ptič za let, tako človek za delo." (Job. 5, 7.)

"Gospod Bog je človeka postavil v raj veselja, da bi ga obdeloval." (I. Mojzes. 2, 5.)

Tako pravijo duhovniki in krščanski socialci v fraku in cilindru delavcem, kedar hočejo ljudi prepričati, da so radi tega na svetu, da delajo, molijo in svojimi žulji rede cesarje, kralje, kneze, papeža, kardinale, škofo, nižje duhovnike, lene redovnike in redovnice, plemenito krvne in plebejske tvorničarje.

Delavec in kmet naj delata, trdo delata, da si ohranita zdravje in učiakata visoko starost, poleg naj pa še molita, da ju bog po smrti radi prečtanega trpljenja na tem svetu, ne bo kaznoval z večnim pogubljenjem.

To je modrost duhovnikov in krščanskih socialcev, golega orodja vseh kronanih in nekronanih izkoriščevalcev.

Ako je tako modrovanje logično, zakaj ne opravljajo ročnih del cesarji, knezi, papeži, škofje in vsa druga sodruga, ki se redi ob snagah delavca in kmeta? Zakaj?

Vsa imenovana gospoda dobro vé, če človek težko dela po deset ali več ur na dan v delavnici, tvornici, na stavbišču, v rudniku, premogokopu ali v gozdu in na polju, da človeka čaka prerana smrt in da koncem svojega življenja sploh ne vé, čemu je živel?

Zategadelj priporočajo delavcu in kmetu: Moli in delaj!

Delati noče imenovana gospoda, pač le moli.

Zakaj moli?

No, da bi delavca in kmeta prepričala, da jih bode bog na drugem svetu odškodil, ker so jih drugi ljudje na tem svetu oguljufali za življenje.

Pa zakaj še?

Ker se pri molitvi ne trpi toliko, kakor pri ročnem delu, in ker molitev nekaterim ljudem — duhovnikom, redovnikom in redovnicam vseh ver — več nese, kot ročno delo.

"Ob dela svojih rok boš jedel. Blagor ti, dobro se boš počutil." Tako je zapisano v svetem pismu.

Ako je to resnica, zakaj papež, škofje in drugi višji pismarji ne jedo od dela svojih rok? Le-ti bi morali biti vsakemu delavcu in kmetu vendar vzgled, ker so namestniki božji in se z bogom vsaki dan prijateljsko razgovarjajo. Zakaj niso?

Ker več nese, ako se delavcu in kmetu priporoča: moli in delaj, kakor če bi sami molili, poleg pa še delali.

Slovenski zajedalci, to so ljudje, ki žive od dela drugih ljudij, priporočajo radi izrek slovenske-

ga škofa Slomškega: "Prebrisana glava, pa pridne roke so boljše bogastvo kot zlate gore."

Zakaj?

Z drugimi besedami bi se reklo takole: "Ti slovenski kmet in delavec smeta goljufati svojega bližnjega, ako molita in se skesata svojih grehov, vama bo pred bogom odpuščeno, če le z delom redite nas, ki mrzimo ročno delo."

Da je to resnica, dokazuje fakt, da se Slomšek ni pečal z ročnim delom, temveč ga je priporočal le drugim, naobratno je bil pa prebrisane glave, za svojo lastno osebo, ker si je izbral stan in se s pomočjo tega stanu dvignil tako visoko, da mu ni bilo treba opravljati ročnih del. Z eno besedo: Izbral si je stan, da je lahko iz drugih Slovencev-trpinov norce bril, sam pa živel brezskrbno življenje.

In to govori jasno, zakaj ga nekateri slovenski duhovniki tako priporočajo in tudi posnemajo, seve z drugimi besedami.

Morda ni res?

Še ni dolgo, ko je neki bradati slovenski misijonar v državi Minesota, ko je pridigoval o tatvini, izrekel te-le pomembne besede:

"Delavec! Ne mislite, da je tatvina le takrat, če se komu kaj ukrade. Tatvina je tudi, ako se delavec pri delu odpočije, ker je že s tem oškodoval svojega gospodarja."

Zakaj je neki bradati slovenski misijonar v Minnesoti tako pridigoval, bo vprašal marsikateri delavec zdrave pameti, ko vendar gospodarji ne plačujejo polno vrednost dela delavcu, ko so vendar taki gospodarji tatovi, ne pa delavci?

Zakaj?

No, ker bradati slovenski misijonar smatra delavce za navadne bedake in misli, da še niso nikdar razmišljali o izrekih, s katerimi mislijo prefrigranci obdržati kmeta in delavca v sužnosti, da bi vedno delala za postopače v fraku in talarju.

Moli in delaj!

Ta izrek je izgubil pri zavednih delavcih in kmetih svojo veljavo. Zaveden delavec ali kmet, sploh vsak producent je le za to, da se dela, ne pa moli. Dela naj vsakdo, toda ne do brezvezednosti, ne toliko, da bi škodilo človeškemu zdravju, molitev naj se pa opusti, ker ne hasne nikomur.

Dela naj vsakdo, tudi cesarji, knezi, papež, kardinale in vsi drugi današnji trotje v človeški družbi.

To je zahteva zavednih delavcev in kmetov.

In dokler te zahteve ne upoštevate, pojdite se solit vsi, ki priporočate: "Moli in delaj!"

Listnica uredništva.

V. Illinois, S. K. Priobčili in nekaj pridjali, ker vemo, da se strinjaš. Brez zamere. Pozdrav!

— Chicago, ? ? P. Poznamo tistega požrtvovalnega brata, ki vleče iz blagajne S. N. P. J. po 4 tolarje na dan radi tega, ker "ljubi" svoj narod. Ali priporočamo Vam, da se s svojim dopisom obrnete na "Glas Svobode", ker je ta list glasilo jednote. Pozdrav — pa brez zamere!

NIKOLA TESLA — VOJNA, VERA IN SOCIALIZEM.

Zadnji spisi Nikole Tesle o novih iznajdbah na elektrotehničnem polju, ki so izšli v tedniku "English Mechanic", so tako senzacionalni, da se mora čuditi ves naobraženi svet.

Čujmo, kaj Nikola Tesla, ki je rodом Hrvat, torej naš ožji rojak, pravi o telautomatični umetnosti, kakor imenuje svojo tajnost. Telautomatična umetnost pomeni po njegovem izreku rezultat dela, da se zgradi automat, ki se bo premikal in delal, kakor če bi bil inteligenčen. Ta automat je, tako pravi Tesla, termodinamičen stroj, ki je sestavljen iz različnih delov, in sicer iz sprejemalca, spreminjevalca in oddajalca energije, dalje iz aparata za premikanje in drugega mehničnega sodelovanja, tretjič iz organov, ki določajo smer in četrtič iz aparatov, ki so občutljivi za zunanje pojave. Da se to lažje razume, primerja Tesla svoj stroj s človekom, katerega tudi imenuje automat.

Po izjavi Tesle in njegovih skušnjah se lahko mehanične zakone živega automata prenese na mrtev stroj. Tesla je svojo idejo najprvo poskusil na motorčolnu, katerega je opremil z aparatom za sprejem električnih valov, da ga je vodil s pomočjo brežičnega prenosa. Ta poskušnja se je po njegovi izpovedi prav dobro obnesla, tako, da je mehanizem čolna zvršil vsako gibanje, kakor se mu je s posredovanjem električnih valov zapovedalo. Tudi tukaj je izdelal vse po živem automatu in njegovem živčnem sistemu za signalizacijo in naredil je aparat, ki je občutil različna nihanja, kakor n. pr. občuti človeško uho različne glasove. Na ta način se je različnost prenosa volje z oddajalne postaje pomnožila izdatno. Ali Tesla obljubuje še mnogo več, kakor je do sedaj po lastni izpovedbi, že iznašel. On sedaj izdeluje mehanizem, ki bo, ne da bi bil nadzorovan, tako delal, kakor če bi imel svojo lastno inteligenco. Vbogat bo najrahlješi vpliv od zunaj in po tem tudi delal in sicer tako, kakor če bi posedoval logiko in pamet, sploh bo spolnjeval svoje dolžnosti, kakor kak pameten sluga.

Nadalje opisuje, kako bo njegov telautomat kot bojni stroj na suhem, pod morjem ali v zraku in na ladji, na kateri ne bo žive duše, nositelj neomejene razruševalne in vničevalne sile. Stoletja sem se ljudje trudijo izumiti in poboljšati vničevalne stroje. In do dandanes je priznan top kot najvažnejši vničevalni stroj. Top, 30 cm kal., ako je nabasan s korditom, požene 850 funtov težko kroglo s 900 metri začetne hitrosti v sekundi in 20 milijonov meterkilogramov sile. Ako bi zrak ne delal opore, tedaj bi krogla preletela 80 kilometrov, preden bi padla na tla. Vse to je pa za Teslo nič. On pravi, da se lahko toliko elektrike zbere v obliki eksplozivne elektrike, da bi bila korditeksplozija potem le še toliko silna, kakor če bi človek dihnil. On pripoveduje, da sedaj izdeluje stroj, ki bo imel eksplozivno moč 800 milijonov konjskih sil, ali 20-

krat toliko, kot cela stran 30 centimetrov topov na ladiji "Dreadnought". Teslu se tudi pošiljanje signalov na planet Mars dozdeva za igračo. On smatra rešitev te naloge le še za problem, katerega lahko inženir reši potom računov.

Po njegovem mnenju se bodo ljudje v prihodnje vojskovali le še z vodno in električno silo, če se bodo sploh še vojskovali.

Tesla pravi, da se bavi tudi z iznajdbo male in hitre ladije, ki bo slabo oborožena, pač bo pa imela veliko vničevalno silo, katere bo v primeri z veliko ladjo, kakor David v primeri z Goljatom. S tem telautomatom hoče Tesla provzročiti velikanski val, za kar ne rabi drugega kot 20 do 20 ton cenene razstrelbne snovi. S to podmorsko razstrelbo hoče provzročiti 20.000 atmosfer plinovega pritiska in z valom, ki bo nastal vsled te razstrelbe, pa potopiti vse brodovje. Valu bi sledila 200 metrov globoka dolina. In nepotrebno je o tem razmišljati, pravi Tesla, kakšna bo osoda ladije, ki naj bo še tako velika, ako jo zgrabi tak val.

Tako Tesla o svojih iznajdbah.

Ali bodo še vojne sploh mogoče, če Tesla dovrši svoje iznajdbe? Ali ni pri takih vničevalnih sredstvih vsaka vojna nemogoča? Ali bodo ljudje res tako neumni, ko ne bo treba v boj drugega pošiljati kot stroje opremljene s silno vinkujočo vničevalno silo? Ne le vojne bodo ponehale, ampak tudi vera v boga, duhove in čudeže bo šla na boben, ako Tesla uresniči, kar obljubuje.

Ako bo mogoče pošiljati znamenja na Mars in če se bo dobil tudi od tam odgovor nazaj, kako bodo duhovniki potem zagovarjali sveto pisemsko bajko o stvarjenju sveta. Vsa njih filozofična zavijanja, s katerimi varajo neuko ljudstvo, bi v enem dnevu bankrotirala, če se trditve Tesle uresničijo. O tem ni dvoma!

Z iznajdbami Tesle je rešen tudi problem, ki posebno duhovnikom in advokatom dela mnogo skrbi: kdo bo v bodoči socialistični družbi snažil črevlje, kidal gnoj in čistil gnojne jame.

Zaeno pa dokazujejo iznajdbe Tesle, da bo čas socializma kmalu prišel. Človeški ženij bo izumil stroje, da bo človek le poleg njih sedel in jim vsiljeval svojo voljo, stroji bodo pa delali po človeški volji.

Filozofija ne bo rešila socialnega vprašanja, pač pa tehnika, ki z vsakim dnem napreduje, ki z vsakim dnem zboljšava sredstva za pridobivanje življenjskih potrebščin in nadomestuje človeško delavno moč s popolnejšo strojno močjo. —k.

RUSKA BASTILJA.

"Nekateri čestokrat trdijo, da se človek privadi ječi in da hrepenenje po svobodi gineva. Te misli jaz ne razumem in si domišljam, da se le intelektualno zaostali ljudje ž njo sprijaznijo."

Te stavke je zapisala politična zločinka L. Wolkenstein.

Spomini Wolkensteinove so le slike, ki nam predočujejo v živih barvah muke žrtev ruskega despo-

tizma v celicah Schluesselburga, ruske bastilje.

Tajnosti trdnjave Schluesselburg so dandanes vzlic ruski cenzuri razkrite v vsi nagoti.

O grozovitostih, ki so se vršile v trknjavi, še dandanes krožijo najrazličnejše vesti.

Stari, zaduhli zidovi oklepajo kot obroč otok od vseh strani, da hranijo takozvano staro ječo. Kot historična "relikvija" se dviga še proti nebu stolp s celico, v kateri je nesrečni Ivan Antonovič bil živ pokopan 30 let. Druga poslopja so se zidala kasneje. Pred fasado stare ječe je veliko dvorišče, kjer so še pred kratkem vršile eksekucije. Sedaj rastejo na ti s krvjo rapojeni zemlji drevje in zelenjava. Okna celice so vsa na malem dvorišču, ki služi jetnikom za sprehajališče.

Leta 1884 so zgradili dvonastropno poslopje iz opeke, kamor so prepeljali vse jetnike. To je nova ječa.

Vzlic temu ni zgrubila stara ječa svoje znamenitosti. Kot hladno, mokro gomilo so jo ljudje še vedno smatrali za Dantejev pekel, nad kojim durmi je zapisano: Opustite vsako upanje, ki tukaj vstopite.

Razne povestio mukah, katere so trpeli jetniki v ti ječi, so med narodom povečavale strah in grozo pred to bastiljo.

"Mi smo se zmotili," piše gosposdična Wolkensteinova: časi podzemeljskih kazemat in mučenja so minoli. Vtis je bil pri ustupu celo prijazen: čiste, suhe celice — res temna okna, čiste postelje, umivalnik in stranišče na hodniku. Celice so bile majhne, sedem korakov dolge in pet korakov široke, postelje so se lahko zložile ob steni, in razven klopi ni bilo drugega pohištva v celici. Tak je bil prvi vtis.

Pri vstopu v celico nam je povedal stražnik, da nas mora vsled službovnika kot izven zakona nahajajoče osebe tikati, vzlic temu se je pa trudil, da bi nas vikal.

Da bi se zabranilo "trkanje" ob stene, so jetnike tako pozaprl, da je bila med dvema jetnikoma vedno ena prazna celica. Prvi poskus stopiti s tovariši v dogovor je bil s silo zatrt. Komaj je kdo začel trkati, takoj je planilo v celico več stražnikov, ki so jetnika nagovorili s "ti" in ga prav grdo ozmerjali. Ako je jetnik v istem smislu odgovoril, tedaj so planili po njem, ga suvali in topli, češ, da se je zoperstavil. Potem so žrtvi oblekli prisilni jopič, jo privezali na posteljo, v usta pa utaknili kos lesa, da žrtev ni mogla upiti.

Sosedje so proti temu krutemu nastopu protestirali in zahtevali so pojasnila. In posledica? Pretepili so jih. Tudi v zadnjem kotičku poslopja se je čulo vse, kar se je vršilo v vsaki posamezni celici. Da se ta trušč ni slišal, so odpeljali žrtve v staro ječo, kjer so žrtve mučili neusmiljeno.

Vsled tega je vsakdo želel iskreno, da takemu življenju ubeži. Smrt se je dozdevala kot edino sredstvo, s pomočjo katerega se lahko vsakdo reši teh moraličnih muk.

Minakov je bil prvi, ki ni mogel prenašati to nasilstvo. Sklenil je, umreti lakote. Siloma so ga

hoteli pitati. Vsled tega je vdaril zdravnika po obrazu, in je zahteval, da se ga po inštrukcijah obsodi na smrt, ker je udaril uradnika.

Potem: sodišče, smrtna obsodba.

Zahtevali so, naj uloži prošnjo za pomiloščenje, ali on je zahteval smrt. Salva iz desetih pušk in rešen je bil muk in trpljenja. Obsodba se je zvršila pred očmi skoraj vseh jetnikov.

Dva meseca kasneje je bila druga žrtev: Klimentko se je obesil.

Zopet je minilo nekaj časa in kri je možila zemljo. Miškin, ki je sedel od leta 1879 v ječi, je sklenil posnemati Minakova.

Na božični praznik 1885 smo čuli nakrat, da je padel železni krožnik na tla, kasneje pa razbijanje z nogami in vmes pa klice Miškina: "Obsodite me in ne pretepajte me!"

Neki njegovih sosedov je bil edini, ki je vedel, da hoče Miškin gejski razžaliti zdravnika, da bi opozoril javnost na razmere v ječi.

Ali pomagalo ni nič. Suroveži so čuvali svojo žrtev. Človeški zveri se to ni bilo dovolj, nasitila se še ni človeške krvi.

Gračevsky je hotel istim potom umreti. Njegovo prošnjo so zavrgli, češ, da se norcev ne sodi. Gračevskega so odgnali v staro ječo, kjer se je siromak polil s petrolejem in zažgal, da se je rešil moraličnih muk.

Trdnjavo je stražilo 40 vojakov. Ob kanalu in reki so stale oborožene straže. Paznik, izslužen vojak je bil prava zver. On ni bil bič le za ujetnike, temveč tudi za svoje podložne, ki so živeli življenje jetnikov.

Tragična smrt Gračevskega in strah, da bodo v družbi zvedeli za grozedejstva, sta vplivala na krvnike, da so spremenili svojo taktiko napram jetnikom. Dovolili so nekaj olajšav. Hrana se je zboljšala, jetniki so smeli čitati knjige, sitne preiskave ob sobotih so zginile in tudi čas za sprehod so podaljšali.

Ali nakrat je prišel pregledovat ječo general Šebeko. Pred vsako celico je kričal: "Obesiti jih treba in upajo se še misliti in revoltirati!"

Včasih je tudi rekel: "Kakšen obraz je to? Ali niste bili v karceru. Vi se slabo obnašate in radi tega vas je treba šibati."

Jetniki so bili ogorčeni, ali nikdo ni energično ugovarjal. General je odredil, da se odstranijo vse olajšave. Knjige so zginile in stari sistem je stopil zopet v veljavo. Jetniki so pa na ta nasilstva odgovorili s tem, da niso hoteli uživati hrano. Sedaj so pričela pogajanja z administracijo ječe. Dva tedna kasneje je pa prišel odgovor s policijskega oddelka, da se je denar, knjige in druge reči poslalo sorodnikom.

Ali boleznin in smrt so čimdalje bolj divjale med jetniki. Slednjič je administracija uvidela, da se s silo ne da nič opraviti.

Jetniki so bili vsi za enega in eden za vse. Policijski opominjaji niso imeli vpeha. Jetniki so slednjič dobili knjige; dovolilo se je tudi shajati po dva in dva v celicah. V plot, ki je ločil jetnike na sprehodu, so pa urezali luknje, ki

so se kasneje razširile do malih okenc. Z višine dodi so pa opazovale straže vsako kretanje jetnikov, poleg vsakega jetnika sta pa korakala dva orožnika kot večna telesna straža.

Po sedmih mesecih so nas nakrat poklicali pred povejnika. Kaj takega se še ni nikdar zgodilo. Poveljnik je prečital list z nekim podpisom, v katerem je bilo čitati, da je doba prisilnega dela znižana za tretjino. Tisti, ki so sedeli dve tretjini kazni, so lahko zapustili trdnjavo. Ali bili niso svobodni. Odgnali so jih v prognanstvo v Sibirijo ali pa na otok Sahalin. Ta odredba je koristila le 6 jetnikom, vseh je pa bilo 21. Drugi so še 9 let sedeli in danes jih je še pet v trdnjavi, dasiravno ves narod zahteva svobodo za politične kaznenece.

To naj zadostuje! Kamenje trdnjave Schluesselburga priča čeločno za žrtev, ki so izdihnile v ti bastilji; žrtve, ki so izdihnile ali pa trpele grozne, nečloveške muke, pa kličejo ves ruski narod v boj za svobodo ..."

A. H.

IN VENDAR SE GIBLJE.

Velika francoska revolucija, o kateri je tudi "Proletarec" prinesel male drobthinice v pripovedovalni obliki, bi imela koristiti vsem človeštvu. Ali kmalu se je pokazalo, da to ni res, da se je velika francoska revolucija završila le v korist slojev, ki posedujejo kapital.

V tem trenutku je nastopil Gracchus Babeuf, katerega je francoski narod imenoval ljudskega tribuna, in je zahteval v imenu proletarcev, da se načela z leta 1789 uresničijo, da svoboda, enakost in bratstvo ne ostanejo le gole fraze, temveč da se uresničijo. Govoril je praznim stenam, kajti imoviti sloji, ki so preko kupov mrličev-delavcev v veliki francoski revoluciji prišli do imetka in blagostana, niso hoteli o tem nič slišati, da bi bili tudi delaveci deležni svobode, enakosti in bratstva. Babeuf je organiziral punt, ki je pa ponesrečil. Babeuf in njegovi prijatelji so umrli na morišču, dali so svoje življenje za svoje ideje in načela, kakor pred njimi že nebroj drugih ljudi. Zmagala je reakcija, prouzročitelj njeni so pa praznovali krvavo orgijo, izročajoč nesebične zagovornike ljudskih pravic giljotini.

Ali so nazadnjaki s tem podlim delom tudi vničili idejo in načela, za katere so Babeuf in njegovi prijatelji umrli?

Videti je bilo tako. Leta 1815 so francoski narod zopet osrečili nazadnjaki s kraljem. Topovi, puške in bajoneti vseh evropskih vladarjev po "milosti božji" so jim pomagali pri tem delu. Ali ko je kralj pa nasvetu nazadnjakov prelomil nalašč ustavo, se je vzdignil Pariz. Pariški delaveci so hiteli na barikade in pahnili so kralja s trona v blato.

Ljudstvo je zopet zmagalo, strlo je moč monarhije, ali zmage izrabiti pa to ljudstvo ni razumelo. Ljudje s polnimi mošnjami denarja, so se zavzeli za s trona pahnena kralja in zmaga ljudstva, katero je delavno ljudstvo

izvojevalo s svojo krvjo, se je spremenila v zmago nazadnjakov.

Minolo je zopet 18 let. Napočila je spomlad leta 1848. Francoski delaveci so zopet zgradili barikade, zmagali so slavno, a njih zmago je pa zopet izkoristila denarna sila.

"Rešite socialno vprašanje", so kategorično zahtevali delaveci, provizorična vlada jih je pa tolažila z hinavskimi in gladkimi besedami. Ko je sila priklopela do vrhunca, so delaveci poslali deputacijo do provizorične vlade, zahtevajoč pravice dela. Vlada je bila gluha; ali ko je čula srdite kliče delavcev z ceste, tedaj je vlada izjavila, da ima voljo storiti vse za delavce, toda počakajo naj le še tri mesece, ker se taka vprašanja ne morejo rešiti kar čez noč.

"Dobro" — je odgovoril voditelj deputacije — "tri mesece bode položte delaveci na žrtvenik mlade republike — tri mesece bode — pomislite — da se po treh mesecih zopet vrnemo."

Trije meseci so minoli, ne da bi vlada spoštala svojo obljubo.

To je razkačilo delavce. Šli so zopet na barikade. Vnel se je grozen poulični boj, kakeršnega zgodovina ne pomni. Bila je prva grozna bitka med delom in kapitalom. Delaveci so šli z devizo v boj: Ali delati in živeti, ali pa bojujoč za svobodo, enakost in bratstvo umreti.

Strašni so bili učinki pouličnega boja. Lepe palače in hiše so bile razstreljene, ulični tlak razrit po krogljah iz topov in kupi nepokopanih mrličev so ležali na pariških ulicah in okuževali zrak.

A pariški delaveci so vzlic svoji srčnosti podlegli. Ni bilo čudo!

Njih lašni tovariši po deželi so jih v osodepolnem trenutku izdali, dvignili se niso proti kapitalistom, kar je tem omogočilo, da so zbrali ogromno vojaško silo v Parizu.

Vsi evropski kapitalisti so vriskali veselja, ker so mislili, da so delavsko gibanje zatrli za vselej.

Ali buržoazija se je zmotila.

Delaveci so se iz teh bojev le naučili, da je treba drugih potov in sredstev, ako se hoče spremeniti današnjo kapitalistično družbo v socialistično.

Pred vsem se je treba organizirati v krepkih organizacijah, razširiti delavsko časopisje, pomnožiti agitacijo od ust do ust, da se ljudstvo prepriča, da je današnja človeška družba res gnila in korumpirana skozinsko, da je skrajni čas spremeniti jo v socialistično.

Krvave revolucije ne morejo imeti trajnega vspeha, ako se ljudstvo radi tega vpre proti vladni autoriteti, ker gladuje in se oblači v cunje. Take krvave revolucije so še vedno nazadnjaki izkoristili v svojo prid, ljudstvo so pa vkovali v nove verige.

Vsled tega so danes delaveci krenili na drugo pot; delaveci propagirajo revolucijo duhov.

"Zgubljeni ste," je klicala evropska buržoazija, ko so pariški delaveci podlegli v krvavi poulični bitki. Zmage pijana buržoazija se je prenaglila. Pozabila je, da s porazom v poulični bitki ni bil tu-

di uničen ideal: svoboda, enakost in bratstvo.

Naj buržoazija oznanjuje našo pogubo, kolikor jo veseli. Iz naših sre pa vzlic tem oznanjevanju doni:

In vendar se giblje!

In tako korakamo po svoji začrtani poti naprej, zvesti si, da bomo vzlic porazom, katere je doživelo delavstvo v krvavih pouličnih bitkah s svojimi izkoriščevalci, z uma svitlim mečem izvojevali zmago socializma.

J. Logačan.

DROBTINICE IZ VELIKE FRANCOŠKE REVOLUCIJE.

Sestavil J. Z—k.

Obsodba in eksekucija Marije Antonijete.

(Nadaljevanje.)

Francoski narod je največ pripisal spletkam Marije Antonijete, da je ustaja doma dvignila svojo glavo proti republikli in da so razne monarhije napovedale Franciji vojno. Vsled tega je narod zahteval glasnno nje glavo.

14. oktobra so jo privedli pred revolucijsko sodišče, da se zagovarja radi izdaje in dogodkov z dne 10. avgusta.

Dvorana je bila natlačena, ko so jo pripeljali pred sodišče. Na prvih klopih so sedele večinoma ženske.

Marija Antonijeta je bila upadla in blede. Lasje so ji posiveli, dasi je štela še le komaj 38 let.

Ko jo je predsednik uprašal formalno, kako se piše, je ošabno odgovorila, dasi je vedela, da so dostojanstvena anema v republikli odpravljenaa: "Marija Antonijeta, avstrijska nadvojvodinja, vdova Ljudevita Capeta prejšnega francoskega kralja!"

Ta netakten odgovor je provzročil med občinstvom nemir in hrušč, ker je hotela Marija Antonijeta dokazati, da je nekaj boljsegaa kakor drug ljudje, ki se niso slučajno rodili v kakem gradu ali palači.

Po končanem formalnem uprašanih je sodnijski pisar prečital obširno obtožnico.

Potem so bile zaslišane razne pričee, ki so potrdile nekatere točke v obtožnici. Obravnava je trajala skoro tri dni. Porotniki so jo spoznal v vseh točkah krivi. In dne 16. oktobra proti peti uri zjutraj je izreklo sodišče smrtno obsodbo.

Odpeljali so jo v ječo, kamor so ji poslali duhovnika. Marija Antonijeta je pa odklonila spoved, češ, da ji bo bog vseeno grehe odpustil.

Proti enajsti uri dopoldne je vstopil sodnijski pisar in ji prečital smrtno obsodbo. Kmalu za njim je prišel krvnik, zvezal ji je roki in jo na vrvi odgnal na voz, ki je čakal pred jetnišnico.

Občinstvo, ki je bilo zbrano pred jetnišnico, jo je sprejelo s klici: "Doli s tiraniko!" Taki in enak klici so jo spremljali do morišča, kamor se je pripeljala opoludne.

Na morišču je krvnik Samson jadrno zvršil svoje delo. Njegov pomagač je dvignil odsekano glavo in jo pokazal občinstvu.

"Vive la Republique!" je zaorilo iz tisoč grl.

Komentar.

Nasprotniki velike francoske revolucije, lakajji vladarjev trdijo očitno, da francoski narod ni imel niti najmanjšega uzroka, da se je vzdignil proti svojemu "dobremu" kralju Ljudevitu XVI. in proglasil Francijo republikli. Posebno duhovniki še dandanes obrekujejo veliko francosko revolucijo najgrše. Revolucionarce imenujejo: razuzdance, prešestnike, kraljevske morilce itd. itd.

Pred revolucijo se je duhovnikom dobro godilo v Franciji. O tem priča še današnji pregovor: živi dobro kot bog na Francoskem.

Posestva duhovništva so bila vredna 4 milijarde frankov pred revolucijo. Ta posestva so se obrestovala s 150 milijoni frankov, desetina je pa dajala še poleg 123 milijonov frankov letnih dohodkov. Naobratno so bili davki, katere je plačevala duhovščina v primeri z dohodki, zelo majhni.

Tudi morala duhovništva je bila piškava. V münskih samostanih so dajale nune plese, zabave, na katere so povabile tudi častnike iz bližnje garnizije. Na dvorih škofov, nadškofov in kardinalov so se pa gostili elegantne dame in gospodje ob polnih skledah lukulskih jedil. Rokodelci in kmetje so pa stradali, da so jih pokale kosti.

Enako so živeli tudi plemiči. Najlepša posestva so bila v njih rokah. Davka so plačevali skoro nič. Kmet jim je moral dajati desetino in na tlaki delati kot črna živina.

Divjačina in perotnina je uničevala sadež kmetu na polju. Če je pa kmet vbil zajca, ki mu je objedel zelje, ga je pa čakala smrtna kazen. Sploh so pa lovski čuvaji usmrtili vsakega kmetaa, če je bil le na sumu, da je divji lovec.

Delavec na deželi je zaslužil komaj 10—15 sousev na dan. Na leto je pa moral plačati 400 sousev davka. Na kmečki mizi ni bilo družih jedil, kakor kostanj, kisto mleko, ali repe. Običen je bil kmet v cunje, pa jedila iz ovsa, ajdove moke ali mesto čevljev je pa nosil lesene coklje. Hiše kmetov so bile podobne brlogom, narejene iz ilovice in krte s slamo.

Plemiči so pa drvili od zabave do zabave. Ako ni bilo denarja, delali so dolgove, potem pa še toliko bolj izsesavali kmeta.

Tudi iztrjevalci davkov (davčni eksekutorji) so nastopali kruto pri iztrjavanju davkov. Ako kmet ni plačal ob določenem času davkov, pobral mu je davčni eksekutor vse, kar je imelo ve kolčakaj vrednosti. Tako postopanje je pa le netilo mržnje proti privilegiranim stanovom. Treba je bilo le majhnega paha, da se rnal plamenček spremeni v požar in vniči kralja in privilegirance.

Tudi v mestih ni bilo mnogo boljše. Proletariat se je silno množil, srednji stan je pa od dne do dne lezel na beraško palico.

Take so bile družabne razmere na Francoskem pred revolucijo. Tu niso pomagale več reforme. Treba je bilo operacije, temeljite operacije — revolucije, da vniči stari sistem, na njegovih razvalinah pa zida novega.

Kdor trdi, da bi se dalo na Francoskem vse mirnim potom zavržiti, dotični nalašč zavija resnico, ali pa

nevedoma govori neresnico, ker ne pozna socialnih razmer, ki so bile pred revolucijo na Francoskem.

Krivično je tudi, ako se Robiespierru, Dantonu, Maratu in drugim voditeljem revolucije očeta krvooločnost. Samoobsebi je umevno, da voditelji revolucije niso mogli držati kržem svojih rok, ako niso hoteli biti v očeh francoskega naroda navadni izdajalci, ko so se plemiči izseljenci na raznih evropskih dvorih širokoustno pridušali, da se bodo vrnili na čelu močne vojske v Francijo, potolkli vse, da ne bodo prizanašali ne odraslim, ne deci, ako le diše po revoluciji.

Plemiči-izseljenci so sejali veter, sami in njih privrženci so pa želi vihar. Obljubovali so, kako bodo obešali in privezovali revolucionarce na kolo, njim in njih privržencem je pa gljotina seka glave. To kar so želeli in obljubovali drugim so sami prejeli v drugi nekaj milejši, pa vendar kruti podobi.

Lokalski zgodovinarji in razni drugi kličepalci pravijo, če so že drugi morali umreti na morišču, vsaj kralju in kraljici naj bi bili prizanesli. Posebno zadnje opisujejo kot angejja francoskega naroda, da si je bila v resnici vse kaj drugega, kar dokazuje t. st. katerega ji je pisal nje brat, Jožef II., avstrijski cesar, ko so se pričeli zbirati nad francoskim kraljestvom pogunostni oblaki, oznanjujoč vsevi čujočo nevihto.

Iz tega pisma navajamo tu le mlj odstavek v dokaz, kako krepostna je bila Marija Antonijeta in koliko se je brigala za blagor francoskega naroda. Odstavek se glasi:

"V duhu si ogledjte vse evropske kraljice, in poučite se o njih življenju; primerjajte njih starost z Vašo in z Vašim požajem; združite s tem tudi opazovanje o narodu, med katerim živite, in mašili bodete marsikaj težkoč v svojem življenju, pa tudi marsikaj prednosti. Primerjajte n. pr. cesarico, ki šteje 60 let, ki je suverenka in vdova. Glejte tu nasilje, kateremu se je sama uklonila, in dostojnost, katero je umea čuvati. To ni vseeno. Ali ni (Konec sledi.)

Listu v podporo:

Frank Podboj 50c.

POZOR SLOVENCIM IN HRVATJEM!!!

Slavnemu občinstvu v Chicagu in okolici naznanjamo, da sva odprla na

623 So. THROOP ST.,

novourejeno pekarijo,

kjer pečeva najokusnejša raznovrstna peciva. Za sveže pecivo in solidno potrebo jamčiva. Bratje, podpirajte edino domače podjetje v tej stroki! Z odličnim spoštovanjem

JUR. CURIČ & ALEX. IVČEC
623 So. Throop St., Chicago.

Jugoslovanska vinarna!

Podpisani naznanjam Hrvatim in Slovencem v Chicagi in okolici, da točim najboljša raznovrstna vina po primirni ceni.

Pridite, pripeljite znance in ijetelje, da se prepričate. Z vsem spoštovanjem

Slavoljub Štajdohar,
316 W. 18th St. Chicago.

Ozdravljena težke bolezni ženskih ustrojov maternice belega toka, bolečin v želodcu in križu

Marija Rezič
209 5th St. Union Hill, N.J.

ROJAKI

zapómnite si, da je samo oni zdravnik dober in izkušen kateri zamore dokazati, da je že mnogo in mnogo bolnikov ozdravil.

Na stotine naših rojakov se z zahvalnimi pismi in svojimi slikami

zahvaljuje za zadobljeno zdravje primariusu najznamenitejšega, najstarejšega in najzanesljivejšega zdravniškega zavoda v New Yorku in ta je:

THE COLLINS NEW YORK MEDICAL INSTITUTE.

To je edini zdravniški zavod v Ameriki v katerem prvi svetovni zdravniki in Profesorji posebnim modernim načinom zdravijo vse bolezni brez izjeme, bodisi katere koli ukutne, kronične ali zastarele bolezni kakor: bolezni na pljučah, prsni, želodcu, črevah, ledvicah, jetrah, mehurju, kakor tudi vse bolezni v trebušni votlini bolezni v grlu, nosu, glavi, nervoznost, živčne bolezni, prehudo utripanje in bolezni srca, katar, prehlajenje, naduho, bronhialni, pljučni in prsni kašelj, bljuvanje krvi, mrzlico, vročino, težko dihanje, nepravilno prebavljanje, reomatizem, giht, trganje in bolečine v križu, rokah, nogah, ledjih in boku, zlato žilo (hemeroide), grižo ali preliv, nečisto in pokvarjeno kri, otekle noge in telo, vodenico, božjast, slabosti pri spolnem občevanju, polucijo, nasledke onanije (samoizrabljanja) šumenje in tok iz ušes, oglušenje, vse bolezni na očeh, izpadanje las, luske ali prh naglavi, srbenje, mazulje, lišaje, ture, hraste in rane, vse ženske bolezni na notranjih organih, neurastenični glavobolj, neredno mesečno čiščenje, beli-tok, bolezni na maternici. i. t. d. kakor tudi vse ostale notranje in zunanje bolezni. Tu edino se ozdravi jetika in Sifilis točno in popolnoma, kakor tudi vse **tajne ali spolne bolezni.**

Zatoraj rojaki Slovenci! mi Vam svetujemo, da poprej nego se obrnete na katerega drugega zdravnika ali zdravniški zavod, prašate nas za svet, ali pišete po **Novo obširno knjigo "ZDRAVJE"**, katero dobite **zastonj**, ako pis mu priložite nekoliko znamk za poštnino. Ta knjiga obsega preko 160 strani z mnogimi podučljivimi slikami v tušu in barvah.

ZASTONJ!

ZASTONJ!

Knjiga Zdravje

Vsa pisma naslavlajte na sledeči naslov:

The Collins
N. Y. Medical Institute
140 West 34th St.
NEW YORK, N. Y.

Potem smete mirne duše biti prepričani v najkrajšem času popolnega ozdravljenja

Ozdravljen od reumatizma v rokah in nogah.

John Trebec
Box 196 Tercio, Colo.

Ozdravljena od slabokrvnosti, kašlja, težke bolezni v prsni in zlatenice.

Johana Košir
Box 122 North Bergen, N.J.

POZOR! SLOVENCIM! POZOR! SALOON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno. Postrežba točna in izborna. Vsem Slovencem in drugim Slovanom se topla priporoča

Martin Potokar
564 So Center Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravlilo. 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago
Uradne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišejo slovenski

Slovincem in Hrvatom naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne

OBLEKE

po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, ki spadajo v delokrog oprave — oblek. Pridite in ogledjte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.
598-600 Blue Island Ave Chicago.

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.
Pišite slovenski!
1628 1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill
Res. 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Košček Bratje SALOON!

Dobro pivo, whiskey, likere, vino, izvrstne smodke in prigizki

Oglasite se na Centri!